

למען ייטב לי בעבורך – לפרשת לך לך

משהחל רעב בארץ, החליט אברהם לרדת מארץ כנען, ומשהתקרבו לכניסה למצרים חשש אברהם שמא יהרגו אותו, ועל כן פנה לשרה בבקשה: "אמרי נא אחתי אתי, למען ייטב לי בעבורך וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָלְךָ" (יב, יג).

מהי ההטבה שעליה דיבר אברהם? מבאר רש"י: "יתנו לי מתנות".

עלינו להבין, וכי יעלה על הדעת שבשעה זו, שחש אברהם שחייו בסכנה, הוא חושק במתנות?

ועוד, בהמשך הפרשה נקרא על סירובו של אברהם לקבל מתנות ממלך סדום, כפי שאמר: "אם מחוט ועד שרוף נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם" (לקמן יד, כג), וזאת על אף שמן הדין הרכוש היה שלו והגיע לו, לאחר שלקח אותו מהמלכים במהלך מלחמתו איתם. ויש להתבונן, שהרי רכוש שהגיע לו בדין לא רצה ליטול, אם כן איך רוצה אברהם לקבל מתנות חינם, שעליהן נאמר "וְשׂוֹנְאֵי מִתְּנַת יְחִיָּה" (משלי טו, כז)?

מתרץ השפתי חכמים' שבפסוק זה אברהם אמר לשרה אודות מתנה מועטת, דהיינו אכילה, שתיה ולינה, כפי שאומרים חז"ל: "אמר אביי ואיתימא ר' יצחק: הרוצה להנות יהנה כאלישע" (ברכות י ע"ב).

אברהם לא התכוון להנות מהמתנות

החזקוני מתרץ שאלה זו, שלאברהם כלל לא היתה כל כוונה לקבל מתנות, רצונו היחיד היה להינצל. אברהם חשש שמא אם שרה תאמר שהוא אחיה, המצרים יחושו שמערימים עליהם, שהרי לא היתה לה כל סיבה לפתוח ולומר זאת מבלי שנשאלה על כך, ועל כן אמר לה: שאם ישאלו אותה, תאמר להם שיש לה אח עני והיא מבקשת שיתנו לו מתנות, וכך יינצל. ועל כן אמר לה: 'אמרי נא... למען ייטב', זה יהיה הדיבור שלך, וכך וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָלְךָ'.

ה'כלי יקר' מבאר בדרך דומה, שאכן אברהם לא התכוון להנות מהמתנות ובדרך זו רצה להציל עצמו. עם זאת, הוא לא יכול היה להימנע מלקבל את המתנות, משום שהם ניתנו לו כדי לשכנע אותו לתת את "אחותו" למלך לאשה. אילו היה מסרב לקבלן, היו מבינים מכך המצרים שאינו מוכן לתת את שרה לאשה למלך והיו הורגים אותו. לאחר שקיבלן, לא רצה אברהם ליהנות מהן ונתן אותן לבני הפלגשים, לבני הגר המצרית, כפי שכתוב "וְלִבְנֵי הַפְּלִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם, נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת" (לקמן כה, ו).

מתנות לצורך החזקת התורה

רבי זלמן סורוצקין מבאר בספרו 'אזנים לתורה', עפ"י דברי חז"ל "אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה" (יומא כח ע"ב), שהחזיק אברהם אבינו ישיבה ומימן אותה מכספו הפרטי, וכך עשה עם הגרים שהיה מאכיל ומשקה ומכניסם תחת כנפי השכינה (עיי'ן מדרש רבה פד, ד). משגבר הרעב

הוציא אברהם את כל כספו עבור החזקת הישיבה. אברהם הבין שעליו להשיג כסף, גם אם יהיה זה במתנות, ולצורך כך היתה ירידתו למצרים. לפי זה ביאור דברי אברהם: ששיג מטרתו ויקבל מתנות 'בְּעִבְרֵיךָ', ואז 'וְחִיְתָה נְפְשִׁי' – הרוחנית, 'בְּגִלְגָלְךָ' – בזכותך. אברהם הסכים לקבל מתנות מפרעה משום שבאותה העת לא היה לו עושר ונכסים, ולא היה לו במה לפרנס את הגרים, שהיו סמוכים על שולחנו. מסיבה זו כששב ממצרים לארץ כנען, נאמר "וַיִּלְכָּד לְמִסְעָיו" (לקמן יג, ג), וכפי שמבאר רש"י (עיין מדרש רבה מא, ג) "בחזרתו – פרע הקפותיו". אברהם נטל מתנות, כדי לכסות את חובותיו ולהחזיק ישיבתו. לעומת זאת, בתקופה מאוחרת יותר, לאחר המלחמה עם המלכים, סירב אברהם להצעת מלך סדום, לקבל את שלל המלחמה, משום שהיו לו נכסים ורכוש, ולא היה זקוק למתנות ועל כן לא רצה ליטול מאומה.

המתנות כאמצעי לחמוק מלתת את שרה

המלבי"ם מבאר שאברהם חשש שמא יהרגו אותו כדי ששרה תהיה פנויה, ויוכלו לשאת אותה לאשה, ולכן תכנן שהוא ישמש כ"אח" של שרה, שהיתה יתומה מאב, והוא מעין "אפוטרופוס" שאחראי לנישואיה שיהיו רק בהסכמתו. כוונת אברהם היתה שבתמורה להסכמתו ידרוש כסף רב ומתנות, מתוך הבנה שלא יהיו רבים שיוכלו לעמוד בדרישה, וכך תכנן לדחות את רצונם של אנשי מצרים לשאת אותה לאשה. אברהם לא חשב שמלך מצרים יסכים לשלם כל מחיר שיידרש, ובלבד שישא אותה לאשה.

מעשה אבות סימן לבנים

ה'שם משמואל' מבאר על פי חז"ל שאומרים "אמר הקב"ה לאברהם אבינו: צא וכבש את הדרך לפני בניך, את מוצא כל מה שכתוב באברהם כתיב בבניו..." (מדרש רבה מ, ו). בכך קיים אברהם את ציווי הקב"ה. הוא רצה לקבל מתנות, כדי שבני ישראל ייצאו ממצרים ברכוש גדול, בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים", כדברי חז"ל במדרש תנחומא (סימן ט). אברהם הבין שלמעשיו יש משמעות הרבה יותר רחבה, ולכן פעל באופן שלא נובע רק משיקולים הנוגעים לעצמו.

ייטב לי – שאנצל מהריגה

הרד"ק מבאר בדרך שונה לחלוטין. לטעמו, אברהם כלל לא התכוון לקבל מתנות, שהרי מצינו שסירב לקבל ממלך סדום מתנות שהגיעו לו בדין, אלא הוא חשש שמא המצרים יהרגו אותו, ועל כן ביקש משרה שתיטיב עימו, שהוא יחיה בזכותה. הרד"ק מבאר את המילים בסדר שונה מעט. 'וְחִיְתָה נְפְשִׁי בְּגִלְגָלְךָ' – 'בְּעִבְרֵיךָ', בעבור דבריך, שתאמרי 'אֲחֹתִי אֶת'. ההטבה היא עצם הצלתו מהריגה. באופן דומה ביאר הרמב"ן, שהסביר שהטובה תהיה "וְחִיְתָה נְפְשִׁי בְּגִלְגָלְךָ", שאברהם יחיה בזכותה בכל תקופת הרעב.